

до наказу від _____ 2021 р. № _____

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра глобальної економіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
 Декан факультету ветеринарної медицини
 Микола Цвіліховський
 “19” травня 2022 р.

“СХВАЛЕНО”
 на засіданні кафедри
 глобальної економіки
 Протокол №11 від “6” травня 2022 р.
 Завідувач кафедри
 Наталія ВДОВЕНКО

”РОЗГЛЯНУТО”
 Гарант програми
 д. вет. н., зав. каф. терапії і клінічної
 діагностики
 Наталія ГРУШАНСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АГРАРНА ПОЛІТИКА

спеціальність	211 «Ветеринарна медицина»
освітня програма	«Ветеринарна медицина»
Факультет	Ветеринарної медицини
Розробники:	д.е.н., професор Вдовенко Н.М., к.е.н., доцент Наконечна К.В.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра глобальної економіки_

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету ветеринарної медицини
_____ **Микола Цвіліховський**
“19” травня 2022 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри
глобальної економіки
Протокол №11 від “6” травня 2022 р.
Завідувач кафедри
_____ **Наталія ВДОВЕНКО**

”РОЗГЛЯНУТО ”
Гарант програми
д. вет. н., зав. каф. терапії і клінічної
діагностики
_____ **Наталія ГРУШАНСЬКА**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АГРАРНА ПОЛІТИКА

спеціальність	211 «Ветеринарна медицина»
освітня програма	«Ветеринарна медицина»
Факультет	Ветеринарної медицини
Розробники:	д.е.н., професор Вдовенко Н.М., к.е.н., доцент Наконечна К.В.

Київ – 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Аграрна політика

Аграрна політика		
Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	<i>211 Ветеринарна медицина</i>	
Освітня програма	<i>Ветеринарна медицина</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	54	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	<i>Залік 9 год.</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	Дена форма скорочений термін
Рік підготовки (курс)		2
Семестр		4
Лекційні заняття	<i>15 год.</i>	<i>15 год.</i>
Семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>30 год.</i>
Лабораторні заняття	<i>год.</i>	<i>год.</i>
Самостійна робота	<i>год.</i>	<i>год.</i>
Індивідуальні завдання	<i>год.</i>	<i>год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 <i>год.</i>	2

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

«Аграрна політика» як навчальна дисципліна дає можливість опанувати методичні та методологічні основи розробки та реалізації комплексу заходів щодо підтримки та забезпечення розвитку сільського господарства в системі міжгалузевих зв'язків у національній економіці, а також оцінити з позиції теорії практичні дії державних структур щодо регулювання агропромислового виробництва країни.

Вивчення навчальної дисципліни «Аграрна політика» сприятиме підвищенню рівня загальноєкономічної підготовки фахівців, формуванню у них навичок науково-аналітичного опрацювання проблем аграрного сектору з позиції загальнодержавних інтересів та інтересів сільськогосподарських виробників, дає

можливість опанувати теоретичні підходи до розробки та реалізації комплексу заходів щодо регулювання і підтримки аграрного сектору, з іншого – дає підстави осмислити і оцінити практичні дії державних структур на конкретному історичному етапі життя країни.

Формування ринкового середовища в аграрному секторі вимагає підготовки фахівців з широким економічним світоглядом, які могли б оперативнo вирішувати основні проблеми агропромислового виробництва на засадах ринкових відносин.

Разом з тим у перехідній економіці України зростає роль державного регулювання сільськогосподарського виробництва та агробізнесу загалом, що проявляється в аграрній політиці держави. Саме тому для підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі агропромислового комплексу необхідно надати їм повне розуміння аграрної політики, сформувавши сучасні та глибокі знання щодо теоретичних підходів до її формування та практичних аспектів здійснення.

Мета дисципліни: – оволодіння теоретичними та методологічними основами формування та реалізації аграрної політики держави, вміння оцінювати її ефективність та обґрунтовувати вибір тих чи інших заходів державного регулювання.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- оволодіти базовими знаннями щодо економічної сутності, характеру і головних компонентів аграрної політики;
  - аналізувати ефективність діяльності органів та інститутів аграрної політики, використовуючи різні ринково-політичні інструменти;
  - оцінювати окремі заходи фінансово-кредитної, податкової, цінової політики в аграрному секторі, а також аграрно-соціальної та аграрно-екологічної політиці держави;
  - розуміти особливості формування аграрної політики у країнах із різним рівнем соціально-економічного розвитку, характеризувати аграрну політику окремих країн та блоків.
- У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Знати:

- економічну сутність, характер і головні компоненти аграрної політики та умови її реалізації;
- механізми формування національних та світових агропродовольчих ринків, вплив аграрної політики на міжнародну торгівлю та продовольчу безпеку країни;
- інструменти регулювання ринків агропродовольчої продукції та економічні наслідки їх застосування;
- основні підходи до оцінювання рівня державної підтримки аграрного сектору;
- засади аграрно-екологічної, аграрно-соціальної політики, їх сучасні аспекти і проблеми реалізації;
- основні етапи розвитку аграрної політики в Україні та основні напрями сучасної аграрної політики держави;
- сучасний стан процесу реформування економічних відносин в АПК України, характерні риси бюджетної, податкової, фінансово-кредитної та цінової політики;
- особливості формування окремих агропродовольчих ринків в Україні з позиції попиту і пропозиції, інструменти державного регулювання внутрішнього ринку та зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією;
- особливості формування аграрної політики у країнах з різним рівнем економічного розвитку, основні складові аграрної політики окремих зарубіжних країн.

Вміти:

- формувати мету та систему цілей аграрної політики держави;
- аналізувати наслідки використання окремих інструментів регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку та зовнішньої торгівлі з точки зору їх впливу на виробників, споживачів та державний бюджет;
- визначати рівень захисту аграрного сектору із використанням загальноприйнятої світовою спільнотою методології;

- оцінювати міжнародну конкурентоспроможність вітчизняного сільськогосподарського виробництва;
- визначати основні показники продовольчої безпеки держави та фактори, що на неї впливають;
- аналізувати ефективність окремих заходів бюджетної, податкової, фінансово-кредитної та ринкової політики держави;
- обґрунтовувати пріоритети державної структурної, соціальної та екологічної політики.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК): здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу; здатність проведення досліджень на відповідному рівні, робіт, приймати обґрунтовані рішення та генерувати нові ідеї; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами інших галузей знань/видів економічної діяльності); здатність приймати обґрунтовані рішення; прагнення до збереження довкілля.

Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							скорочений термін денна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Назва														
Тема 1. Причини державного регулювання сільськогосподарського виробництва, суть та цілі аграрної політики держави.	1	14	2	2										
Тема 2. Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору	2	13	2	1										
Тема 3. Заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку.	3	13	1	2										
Тема 4. Заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.	4	14	2	2										
Тема 5. Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору та	5	14	2	2										

Регулювання світової агропродовольчої системи в рамках СОТ.														
Тема 6. Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС).	6	13	2	1										
Разом за змістовим модулем 1	80		10	10										
Змістовий модуль 2. Назва														
Тема 1. Еволюція державної підтримки аграрного сектору та основні напрями сучасної аграрної політики України	6	14	2	2										
Тема 2. Особливості аграрної реформи в Україні та основні чинники, що на неї впливають.	7	13	1	2										
Тема 3. Регулювання основних аграрних ринків в Україні	8	13	2	1										
Разом за змістовим модулем 2	40		5	5										
Усього годин	54		15	30										

3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Причини державного регулювання сільськогосподарського виробництва, суть та цілі аграрної політики держави.	2
2	Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору.	2
3	Заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку	1
4	Заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.	1
5	Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору та Регулювання світової агропродовольчої системи в рамках СОТ.	2
6	Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (СШАЄС).	2
7	Еволюція державної підтримки аграрного сектору та основні напрями сучасної аграрної політики України	2
8	Особливості аграрної реформи в Україні та основні чинники, що на неї впливають.	1
9	Регулювання основних аграрних ринків в Україні.	2

4. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Перелік питань контролю знань студентів

1. Особливості сільськогосподарського виробництва, що зумовлюють необхідність державного регулювання галузі.
2. Проблема паритетності цін на сільськогосподарську продукцію та засоби виробництва.
3. Особливості попиту на сільськогосподарську продукцію як причина державного регулювання.
4. Особливості конкуренції в аграрному секторі.
5. Суть довгострокової аграрної (фермерської) проблеми.
6. Імобільність ресурсів у сільському господарстві.
7. Суть короткострокової аграрної (фермерської) проблеми.
8. Основні аргументи на користь аграрного протекціонізму.
9. Суть аграрної політики держави.
10. Групи інтересів в аграрній політиці.
11. Особливості підтримки сільськогосподарського виробництва у країнах з різним рівнем економічного розвитку.
12. Можливості державного регулювання аграрного виробництва.
13. Державна політика щодо регулювання аграрних ринків.
14. Система цілей аграрної політики держави.
15. Методика аналізу добробуту суспільства та її застосування при дослідженні наслідків окремих заходів аграрної політики держави.
16. Економічні наслідки встановлення максимально допустимої ціни на ринку.
17. Економічні наслідки встановлення мінімально допустимої ціни на ринку.
18. Класифікація заходів аграрної політики держави.
19. Виробничі квоти як захід аграрної політики держави.
20. Обмеження на використання сільськогосподарської землі як захід аграрної політики держави.
21. Прямі цінові субсидії виробникам.
22. Суть та призначення державних закупівель сільськогосподарської продукції. 23. Заходи, спрямовані на зниження витрат у сільськогосподарському виробництві.
24. Заходи аграрної політики, не спрямовані на підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва.
25. Роль зовнішньої торгівлі у розвитку сільськогосподарського виробництва.
26. Основні показники міжнародної конкурентоспроможності країни на світовому агропродовольчому ринку.
27. Основні заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.
28. Суть імпортного мита та економічні наслідки його застосування.
29. Нетарифні заходи регулювання агропродовольчого імпорту.
30. Суть та економічні наслідки застосування експортного мита.
31. Суть та економічні наслідки застосування експортної субсидії.
32. Основні методологічні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору.
33. Показники державної підтримки виробників та споживачів сільськогосподарської продукції за методологією ОЕСР.
34. Регулювання світового сільськогосподарського виробництва в рамках СОТ. 35. Внутрішня підтримка сільськогосподарського виробництва відповідно до Уругвайської Угоди по сільському господарству (УУСГ) СОТ.
36. Вимоги щодо доступу до ринку відповідно до УУСГ.
37. Експортні субсидії в УУСГ.
38. Питання підтримки сільськогосподарського виробництва у поточному раунді переговорів в рамках СОТ.
39. Суть та основні завдання спільної аграрної політики (САП) ЄС.
40. Основні етапи еволюції САП ЄС.
41. Основні інструменти ринкової політики та підтримки цін сільськогосподарської продукції у ЄС.
42. Аграрна політика в умовах розширення ЄС: реформа Фішлера.

43. Сучасна аграрна політика США та її вплив на світовий аграрний ринок.
44. Основні інструменти підтримки цін сільськогосподарської продукції та доходів виробників у США.
45. Особливості аграрної політики в країн Центральної та Східної Європи.
46. Основні напрями сучасної аграрної політики Росії та перспективи її розвитку.
47. Загальні тенденції розвитку аграрної політики країн-експортерів агропродовольчої продукції.
48. Макроекономічна характеристика аграрного сектору економіки України.
49. Основні засади та пріоритетні напрями державної аграрної політики України.
50. Основні напрями підвищення ефективності діяльності суб'єктів АПК в Україні.
51. Державна політика щодо розвитку ринків продукції сільського господарства і продовольства в Україні.
52. Основні положення ЗУ “Про державну підтримку сільського господарства України”.
53. Цінове регулювання сільськогосподарських ринків в Україні. Визначення мінімальної та максимальної закупівельної ціни.
54. Особливості товарних та фінансових інтервенцій на сільськогосподарських ринках в Україні.
55. Державне регулювання ринку страхування в сільському господарстві.
56. Деререгуляція українського ринку сільськогосподарської продукції.
57. Чинники, що визначають результативність аграрної реформи в Україні.
58. Макроекономічні та інституційні чинники аграрної реформи.
59. Особливості земельної реформи в Україні.
60. Реформування відносин власності в аграрному секторі України.
61. Законодавче забезпечення розвитку інфраструктури ринку землі сільськогосподарського призначення.
62. Орендні відносини в сільському господарстві України.
63. Структурні чинники аграрної реформи в Україні.
64. Бюджетне фінансування аграрного сектору України.
65. Податкова політика в аграрному секторі України.
66. Кредитна підтримка виробників сільськогосподарської продукції в Україні.
67. Регулювання ринку зерна в Україні.
68. Особливості здійснення заставних закупівель зерна в Україні.
69. Особливості здійснення інтервенційних закупівель зерна в Україні.
70. Регулювання ринку цукру в Україні.
71. Державна підтримка виробників продукції тваринництва в Україні.
72. Регулювання ринку молока в Україні. Основні положення ЗУ “Про молоко та молочні продукти”.
73. Розвиток державної політики щодо матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського
74. Зовнішньоекономічні чинники аграрної реформи в Україні.
75. Оцінка рівня державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні.
76. Державне регулювання експортно-імпоротної діяльності в АПК України.
77. Потенційні наслідки вступу України до СОТ для вітчизняного аграрного сектору.
78. Екологічні чинники аграрної реформи в Україні.
79. Соціальні чинники аграрної реформи в Україні.

ПАКЕТ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Розставити чинники, що визначають результативність аграрної реформи, щодо їх визначення:

А. Макроекономічні Б. Інституційні В. Структурні	1. від яких залежить рівень підтримки заходів аграрної реформи на селі, ступінь підготовленості селян до опанування нових
--	---

<p>Г. Зовнішньоекономічні Д. Соціальні</p>	<p>технологій виробництва і управління. 2. пов'язані з формуванням довгострокових пріоритетів соціально-економічного розвитку держави. 3. включають формування нормативно-правової бази, розвиток ринків сільськогосподарської продукції, вдосконалення механізмів державного управління та розвиток недержавних інститутів регулювання АПК, формування нової системи ціннісних орієнтацій населення країни. 4. визначають поведінку (очікування, ініціативу) суб'єктів господарської діяльності в АПК і економіці в цілому. 5. від яких залежить характер впливу зовнішнього середовища на розвиток аграрного сектору економіки.</p>
--	---

2. Яке слово пропущене в реченні?

<p>Аграрна політика, яка є невід'ємною складовою державної економічної політики, визначається як ... державних дій, спрямованих на регулювання діяльності сільськогосподарського виробника або агробізнеса в цілому</p>	<p>(у бланку відповідей подати одним словом)</p>
---	--

3. Для більшості країн основними цілями аграрної політики є :

1	підтримка високого рівня цін на сільськогосподарську продукцію з метою захисту вітчизняних товаровиробників та підвищення їх доходів;
2	достатнє забезпечення потреб споживачів і переробної промисловості у продукції;
3	стимулювання аграрного виробництва через державні експортні субсидії;
4	зростання обсягів валового виробництва сільськогосподарської продукції;
5	організація культурно-масової роботи на селі

4. Надлишок споживача визначається як:

1	площа вище кривої попиту;
2	площа нижче кривої попиту;
3	площа нижче кривої попиту і вище лінії ринкової ціни;
4	площа вище кривої попиту і нижче лінії ринкової ціни;
5	площа між кривими попиту та пропозиції.

5. Яке слово пропущене в реченні?

<p>УУСГ – це ... Угода про сільське господарство.</p>	<p>(у бланку відповідей подати одним словом)</p>
---	--

6. Максимально допустима ціна:

1	використовується державою з метою захисту виробників сільськогосподарської продукції;
2	використовується державою з метою захисту споживачів сільськогосподарської продукції;
3	викликає надлишок продукції на ринку;
4	спричиняє збільшення надлишку виробника;
5	5 веде до збільшення споживання продукції.

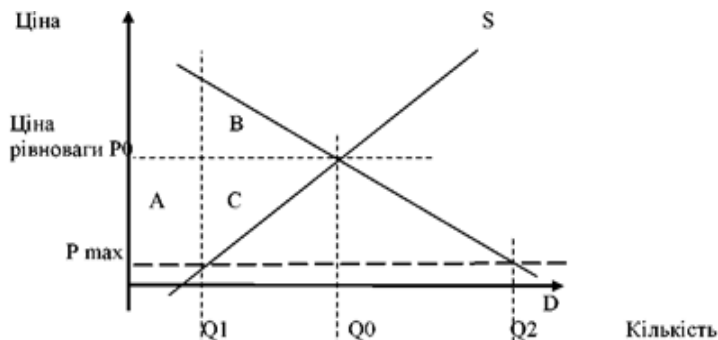
7. Розставити зовнішньоекономічні чинники по групам що сприяють або стримують реалізацію експортного потенціалу вітчизняного АПК:

<p>А. Сприятливі</p>	<p>1. Лібералізація аграрного сектору</p>
----------------------	---

Б. Несприятливі	Європейського Союзу; 2. Іноземне інвестування у вітчизняну харчову промисловість; 3. Членство в СОТ; 4. Переважає експорт сільськогосподарської сировини, а не готової продукції харчової промисловості; 5. Загострення конкуренція на аграрному ринку Росії; 6. Низька конкурентоспроможність окремих видів української сільськогосподарської продукції
-----------------	---

8. Розставити назви площ у відповідності до графіка:

1	Економічні втрати виробника від падіння ціни.
2	Економічні втрати виробника як недозароблений прибуток.
3	Втрати споживача від фізичного недоспоживання продукції.
4	Безповоротні втрати в суспільстві.

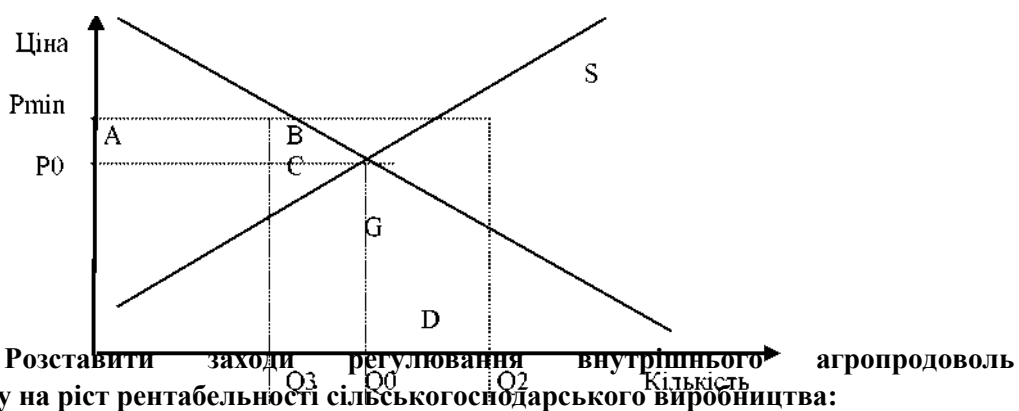

9. Яке слово пропущене в реченні?

СВП – це сукупний вимір ... (у бланку відповідей подати одним словом)

10. Роз

1	Економічні втрати виробника від падіння ціни.
2	Економічні втрати виробника як недозароблений прибуток.
3	Втрати споживача від фізичного недоспоживання продукції.
4	Безповоротні втрати в суспільстві.

А. Заходи, що мають вплив на ріст рентабельності сільськогосподарського виробництва;	1. Виробничі квоти; 2. Податки на вироблену продукцію; 3. Прямі цінові субсидії виробникам; 4. «Зелений туризм»;
Б. Заходи, що не мають сільськогосподарського виробництва.	5. Прямі платежі в доход фермерів, ських угідь. 7. Газифікація та електрифікація сільської місцевості.

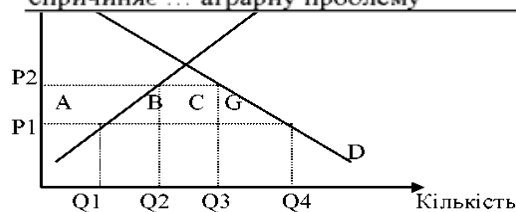
12. Прямі цінові субсидії виробникам - це:

1	доплата до ринкової ціни із державного бюджету, яку отримують виробники;
2	доплата виробникам продукції, що виплачується державою у випадку, якщо ринкова ціна менша за мінімально гарантовану;
3	фіксована сума, що виплачується виробникам продукції у випадку, якщо ринкова ціна менша за мінімально гарантовану;
4	різниця між мінімально гарантованою ціною продукції та її ринковою ціною, що виплачується сільськогосподарським виробникам із державного бюджету;
5	мінімальна ціна на продукцію, яку держава гарантує усім виробникам.

13. Яке слово пропущене в реченні?

Ціна: виробництва від природних умов і конкуренцією виробників спричиняє ... аграрну проблему	Цінова нееластичність попиту на сільськогосподарську продукцію у поєднанні із сильною залежністю аграрного виробництва від природних умов і конкуренцією виробників спричиняє ... аграрну проблему	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	--	---

14.

до графіка:

1	Втрати споживачів від підняття ціни на імпортовані товари;
2	Втрати в ефективності виробництва продукції вітчизняним виробником;
3	Надходження до державного бюджету від стягнення імпортного мита;
4	Безповоротні втрати для суспільства;
5	“безповоротні” втрати у споживанні товару, оскільки вони визначають неефективність, яка спричинена внаслідок зменшення попиту

15. Цілі з перелічених заходів аграрної політики не мають впливу на рентабельність сіль...

1	державні закупівлі сільськогосподарської продукції;
2	субсидії на придбання мінеральних добрив;
3	прямі платежі в доход фермерів;
4	квотування виробництва;
5	податки на вироблену продукцію.

16. Яке слово пропущене в реченні?

Кінцевим продуктом сільськогосподарського виробництва і аграрного сектору в цілому є	(у бланку відповідей подати одним словом)
--	---

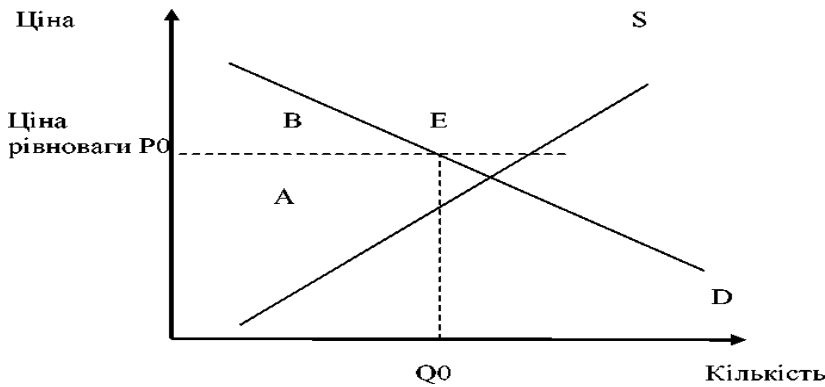
17. До сприятливих зовнішньоекономічних чинників аграрної реформи в Україні

належать:

1	структура експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості;
2	законодавче регулювання імпорту та експорту агропродовольчої продукції;
18. Яке слово вкриває цей термін?	
Попит на сільськогосподарську продукцію і продовольство є ... і за доходом.	(у бланку відповідей подати одним словом)

1	<p>А. Сукупний вимір підтримки (СВП) Б. Самозабезпеченість країни основними продуктами харчування В. Специфічний СВП Г. Неспецифічний СВП</p>	<p>1. Розраховується як сума специфічного (спрямованого на окремі товари) та неспецифічного СВП. 2. Розраховується на індивідуальній основі як різниця між фіксованою зовнішньою довідковою ціною (середня ціна FOB для експортоорієнтованої продукції і CIF – для імпортоорієнтованої за од. товару протягом базового періоду) та діючою регульованою ціною, помножена на обсяг виробництва продукції, що одержує підтримку. 3. Розраховується шляхом ділення обсягу внутрішнього виробництва продовольства на загальний обсяг її споживання. 4. Усі внутрішні субсидії, не пов'язані з конкретним товаром, додаються. При здійсненні таких розрахунків до уваги беруться бюджетні витрати і неминучі доходи (наприклад, звільнення від деяких податків), платежі на національному і місцевому рівнях.</p>
---	--	--

20.	1	здійснення товарної інтервенції;
	2	здійснення фінансової інтервенції;
	3	призупинення торгівлі таким товаром та проведення консультацій між учасниками ринку;
	4	встановлення адміністративного регулювання цін на таку продукцію;
	5	державні інтервенції та інші заходи державного втручання у ринок, як правило, не здійснюються.

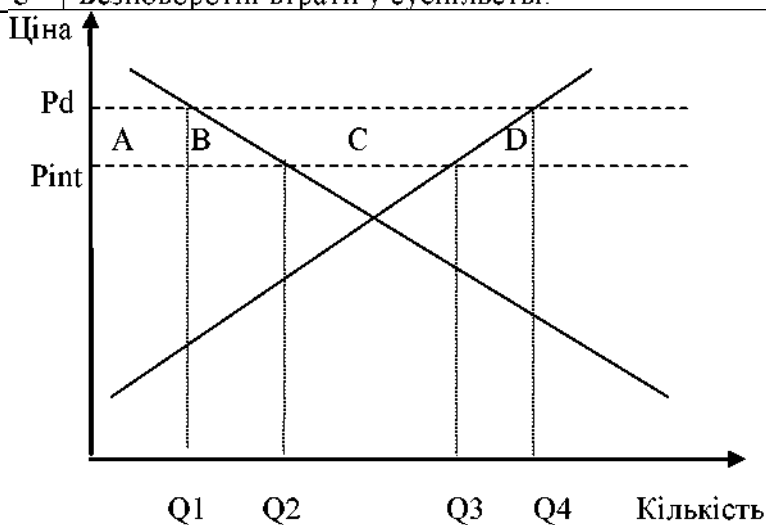

21.	1	здійснення товарної інтервенції;
	2	здійснення фінансової інтервенції;
	3	призупинення торгівлі таким товаром та проведення консультацій між учасниками ринку;
	4	встановлення адміністративного регулювання цін на таку продукцію;
	5	державні інтервенції та інші заходи державного втручання у ринок, як правило, не здійснюються.

22. Розставити заходи внутрішнього агропродовольчого ринку, щодо їх належності:

А. Заходи, що стимулюють попит на сільськогосподарську продукцію та продовольство;	1. Виробничі квоти; 2. Податки на вироблену продукцію; 3. Ліцензування виробництва; 4. Гуманітарні програми та безкоштовне харчування для соціально-незахищених верств населення;
Б. Заходи, що обмежують пропозицію сільськогосподарської продукції та продовольства.	5. Рекламна підтримка вітчизняної продукції; 6. Державні закупівлі; 7. Добровільні обмеження на використання сільськогосподар-

1	Зміна економічного надлишку споживачів;
2	Збільшення економічного надлишку виробників;
3	Витрати платників податків на застосування експортної субсидії;
4	Втрата у ефективності виробництва;
5	Безповоротні втрати у суспільстві.

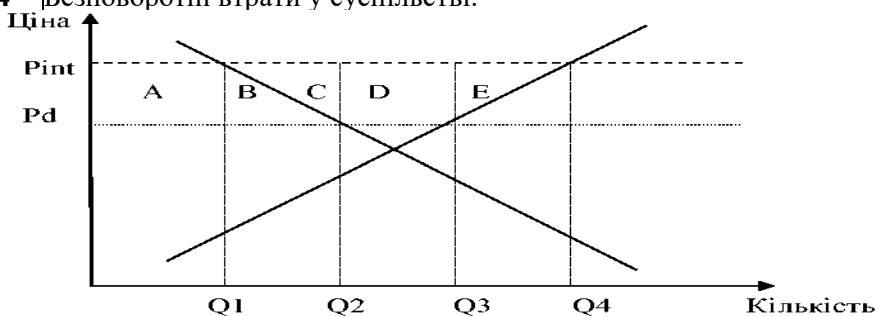
1	площа вище кривої пропозиції;
2	площа нижче кривої пропозиції;
3	площа нижче кривої пропозиції і вище лінії ринкової ціни;
4	площа вище кривої пропозиції і нижче лінії ринкової ціни;
5	площа між кривими попиту та пропозиції.

А. Заходи регулювання експорту агропродовольчої продукції;	1. Імпортна квота; 2. Імпортний тариф; 3. Експортні субсидії; 4. Добровільні обмеження експорту агропродовольчої продукції;
Б. Заходи регулювання імпорту агропродовольчої продукції.	5. Технічні обмеження (бар'єри); 6. Експортний тариф.

26. Продовольча безпека - це ...
(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

27. Розставити назви площ у відповідності до графіка:

1	Зменшення надлишку виробника;
2	Збільшення надлишку споживача через падіння ціни;
3	Надходження до державного бюджету від стягнення експортного мита;
4	Безповоротні втрати у суспільстві.

1	політики, які формують аграрну політику країни та бюрократія,
2	політики, які формують аграрну політику країни; державні службовці, що управляють галуззю; групи суспільства, які формують аграрне лоббі;
3	політики, які формують аграрну політику країни та групи суспільства, які формують аграрне лоббі,
4	політики; державні службовці, що працюють у податковій інспекції; групи інтересів з I та III сфери АПК;
5	тільки політики.

Можливості для диференціації сільськогосподарської продукції дуже ...	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	---

30. Який з наведених інструментів підтримки сільськогосподарських виробників не має впливу на ціну продукції на внутрішньому ринку?

1	обмеження на використання сільськогосподарських земель;
2	виробнича квота;
3	державні закупівлі сільськогосподарської продукції;
4	прямі цінові субсидії виробникам;
5	податки на вироблену продукцію.

Методи навчання.

При вивченні дисципліни використовуються методи інтерактивного навчання (розбір конкретних ситуацій методом case - study, рольові та ділові ігри, робота у малих групах, тренувальні завдання, практичні вправи, тести та т.п.). Для досягнення поставленої мети вивчення дисципліни також використовуються наступні методи: історичний – при узагальненні поглядів представників різних наукових шкіл ; абстрактно-логічний – при постановці мети і завдань дослідження, розробці наукової гіпотези курсової роботи; монографічний – при вивченні літературних джерел, законодавчих чи інших нормативно-правових актів; структурно-

функціональний – для аналізу змін, що відбуваються в управлінні сільським господарством країни при здійсненні аграрної реформи; логіко-семантичний – при уточненні й

систематизації структурних елементів механізму стратегічного управління сільським господарством із врахуванням об'єктивних закономірностей та специфічних особливостей розвитку галузі; економіко-статистичний – для аналізу основних техніко-економічних показників сучасного стану сільськогосподарського виробництва в Україні; графічний і табличний методи – для побудови графіків і діаграм та таблиць.

6. Форми контролю.

Поточний контроль знань проводиться з метою виявлення якості навчального процесу та його результатів у міжсесійний період під час аудиторних занять і перевірки самостійно виконаних студентами завдань, передбачених навчальною програмою з дисципліни. До основних завдань поточного контролю належать:

- оцінювання поточних результатів самостійної роботи студентів щодо освоєння програмного матеріалу дисципліни;
- отримання студентами уявлень про свої здібності, рівень засвоєння навчального матеріалу дисципліни та необхідність внесення оперативних змін у подальшу самостійну роботу;
- надання викладачеві можливості впливати на хід самостійної роботи студентів й визначати необхідність і напрями вдосконалення навчального процесу.

7. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

8. Методичне забезпечення

1. Курс лекцій з дисципліни «Аграрна політика». Методичні вказівки для підготовки фахівців ОС «Магістр» денної та заочної форм навчання зі спеціальностей: 051 «Економіка» 2019 р.
2. Методичні вказівки для самостійної роботи та підготовки до семінарських і практичних занять з дисципліни «Аграрна політика» для фахівців ОС «Магістр» денної та заочної форм навчання зі спеціальності: 051 «Економіка» 2020р.

9. Рекомендована література

Основна

1. Аграрна політика: навчальний посібник / С.М. Кваша, А.Д. Діброва, О.В. Жемойда. - Київ: Видавництво Ліра-К, 2018 - 388с.
2. Аграрний устрій України : наукове видання ; за ред. Ю.О. Лупенка, М.Ф. Кропивка - К.: ННЦ «ІАЕ», 2017. - 72 с.
3. Розвиток аграрної політики України в умовах Євроінтеграції [Текст] : монографія / А. Д. Діброва [та ін.] ; За ред.: А. Д. Діброви, В. Є. Андрієвського; Національний університет біоресурсів і природокористування України. - К. : ТОВ "Інтердрук", 2014. - 568 с
4. Напрями формування пропозиції на ринку агропродовольчої продукції України: монографія / Жемойда О.В. - К.: ННЦ «ІАЕ», 2014 - 380 с.

5. Розвиток економіки сільського господарства України в 2011-2015 рр. : наукова доповідь / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Гадзало Я.М., Лупенко Ю.О., Пугачов М.І. та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка. - К.: ННЦ «ІАЕ», 2016. - 546 с.
6. Економічний інтерес у розвитку аграрного виробництва : монографія / Саблук П. Т. -К.: ННЦ «ІАЕ», 2014.-356 с.
7. Перспективи розвитку вітчизняного аграрного сектору у зв'язку з підписанням Україною економічної частини Угоди про асоціацію з Європейським союзом / за ред. М.І. Пугачова. - К.: ННЦ ІАЕ, 2014. - 44 с
8. Кваша С.М., Григорьев С.О. / Сутність та особливості аграрного ринку. // Вісник ОНУ ім. Мечникова, 2016.Т.21. Вип.8 (50) -С.56-59.
9. Стратегічні напрями розвитку сільськогосподарського виробництва України 17 (методичні підходи та розрахунки) / [Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я., Грищенко О. Ю., Волосюк Ю. В.], за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. - К.: ННЦ „ІАЕ”, 2016. - 25 с.
10. Трансформація земельних відносин у сільському господарстві (аналітичний огляд) / Ю.О. Лупенко, О.В. Ходаківська. - К. : ННЦ “ІАЕ”, 2015. - 52 с.

Допоміжна

1. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” № 2982-IV від 18 жовтня 2005 року.
2. Закон України “Про державну підтримку сільського господарства України” № 191-VIII від 12 лютого 2015 року.
3. Закон України “Про зерно та ринок зерна в Україні” №37-IV від 4 липня 2002 року із змінами та доповненнями.
5. Закон України “Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру” №758-XIV від 17 червня 1999 року із змінами та доповненнями.
6. Закон України “Про молоко та молочні продукти” № N 1870-IV від 24 червня 2004 року із змінами і доповненнями.
7. Земельний кодекс України в редакції 2003 року із змінами та доповненнями.
8. Закон України «Про єдиний земельний кадастр в Україні» № 5462-VI від 16.10.2012.
9. Закон України «Про консолідацію земель сільськогосподарського призначення» (проект).
10. Закон України «Про ринок землі» (всі версії проектів).

10. Інформаційні ресурси

1. <http://rada.gov.ua/>
2. <http://www.kmu.gov.ua/control/>
3. <http://minagro.gov.ua/>
4. <http://www.dazru.gov.ua/terra/control/uk/index>
5. <http://wto.org/>
6. http://www.fao.org/index_en.htm
7. <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>

Анотований зміст курсу лекцій з дисципліни «Аграрна політика».

Лекція 1. Причини державного регулювання сільськогосподарського виробництва, суть та цілі аграрної політики держави

Особливості сільськогосподарського виробництва, що зумовлюють необхідність державного регулювання галузі. Довгострокова та короткострокова аграрна проблема. Самозабезпеченість країни продуктами харчування та гарантування продовольчої безпеки держави. Аграрна політика як складова економічної політики держави. Суть та принципи аграрної політики. Елементи аграрної політики держави. Модель процесу формування аграрної політики. Групи інтересів в аграрній політиці. Система цілей аграрної політики держави, що включає основні політико-економічні цілі для розвинених країн та цілі аграрної політики для більшості країн.

Лекція 2. Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору

Наслідки державного втручання в сільськогосподарське виробництво та завдання аналізу аграрної політики держави. Теоретичні основи аналізу рівня добробуту суспільства. Концепція витрат та концепція корисності в прикладній економічній науці про добробут суспільства. Основні концепції прикладної економічної науки про добробут (welfare economics): концепція надлишку виробника (producer surplus), концепція надлишку споживача (consumer surplus) та концепція ринкової рівноваги. Застосування аналізу добробуту суспільства при дослідженні ефективності використання інструментів аграрної політики держави. Встановлення верхньої та нижньої межі ціни на агро- продовольчі товари.

Лекція 3. Заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку.

Класифікація інструментів регулювання аграрного виробництва. Заходи державного регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку, що мають вплив на рентабельність сільськогосподарського виробництва і заходи, що не мають вплив на рентабельність сільськогосподарського виробництва. Способи досягнення рентабельності сільськогосподарського виробництва. Заходи державного регулювання, що стимулюють попит на сільськогосподарську продукцію і заходи, що обмежують пропозицію сільськогосподарської продукції. Цінова політика на агропродовольчому ринку: завдання та основні інструменти. Державний адміністративний контроль за цінами: мінімальна ціна, максимально допустима ціна. Інструменти обмеження пропозиції сільськогосподарської продукції: виробнича квота, обмеження на використання сільськогосподарської землі. Інструменти щодо підвищення попиту на сільськогосподарську продукцію на внутрішньому ринку: державні закупівлі сільськогосподарської продукції, прямі цінові субсидії виробникам. Регулювання ринків виробничих ресурсів, що використовуються у сільськогосподарському виробництві.

Лекція 4. Заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією

Роль торгівлі у розвитку сільськогосподарського виробництва. Базові теорії міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією. Основні показники міжнародної конкурентоспроможності країни на світовому агропродовольчому ринку. Суть та завдання зовнішньоторговельної політики держави в аграрному секторі, основні аргументи на користь протекціонізму у агропродовольчій торгівлі. Основна відмінність між політикою протекціонізму і лібералізацією зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією. Інструменти регулювання імпорту агропродовольчої продукції: імпортне мито, квота на імпорт, вимоги щодо якості продукції. Інструменти регулювання експорту агропродовольчої продукції: експортне мито, експортна субсидія та її негативний вплив на світову економіку та внутрішній ринок країни, яка її застосовує.

Лекція 5. Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору та Регулювання світової агропродовольчої системи в рамках СОТ

Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору: номінальний та реальний рівень захисту внутрішнього продовольчого ринку, показники державної підтримки виробників та споживачів сільськогосподарської продукції за методологією Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), визначення рівня підтримки аграрного сектору відповідно до методології СОР (сукупний вимір підтримки). Загальні підходи до регулювання агропродовольчої торгівлі в рамках Світової організації торгівлі (СОТ). Уругвайська угода про сільське господарство (УУСГ) СОТ. Вимоги щодо доступу до внутрішнього агропродовольчого ринку в УУСГ. Правила застосування експортних субсидій у рамках СОТ. Регулювання внутрішньої підтримки сільськогосподарського виробництва відповідно до УУСГ. Питання підтримки сільськогосподарського виробництва у поточному раунді переговорів у рамках СОТ.

Лекція 6. Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС)

Історія виникнення та основні етапи реформування Спільної аграрної політики (САП) Європейського Союзу. Основні інструменти ринкової політики та підтримки цін сільськогосподарської продукції у ЄС. Політика щодо розвитку сільських територій. Аграрна політика в умовах розширення ЄС: реформа Фішлера. Сучасна аграрна політика США та її вплив на світовий аграрний ринок. Основні інструменти підтримки цін сільськогосподарської продукції та доходів виробників у США. Еволюція аграрної політики країн ЦСЄ. Загальні тенденції розвитку аграрної політики країн – експортерів агропродовольчої продукції. Відмінності між заходами підтримки сільськогосподарських виробників в США та ЄС. 20

Лекція 7. Еволюція державної підтримки аграрного сектору та основні напрями сучасної аграрної політики України

Реформування економічних відносин у аграрному секторі на початкових етапах ринкової трансформації економіки України. Основні засади державної аграрної політики у пореформений період. Нормативно-правова база сучасної аграрної політики України. Мета та пріоритети сучасної аграрної політики України. Основні чинники, що визначають результативність аграрної політики.

Лекція 8. Особливості аграрної реформи в Україні та основні чинники, що на неї впливають

Суть аграрної реформи та основні чинники, що на неї впливають. Особливості земельної реформи в Україні, законодавче забезпечення розвитку інфраструктури ринку землі сільськогосподарського призначення. Реформування відносин власності в аграрному секторі України. Макроекономічні та інституційні чинники аграрної реформи. Структура сільськогосподарського виробництва в Україні та структурна політика держави. Бюджетні-податкові та кредитнофінансові чинники. Тенденції розвитку сільських територій та соціальна політика держави у сільській місцевості. Зовнішньоекономічні чинники аграрної політики держави: позитивні та негативні. Значення зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією та продовольством для економіки України, тенденції розвитку експортно-імпоротної діяльності щодо продукції АПК. Порівняльні переваги українського аграрного сектору на світовому агропродовольчому ринку, міжнародна конкурентоспроможність окремих агропродовольчих товарів. Державне регулювання експортно-імпоротної діяльності в АПК України. Оцінка рівня державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні. Потенційні наслідки вступу України до СОТ для вітчизняного аграрного сектору. Можливості державної підтримки сільськогосподарського виробництва в рамках СОТ.

Лекція 9. Регулювання основних аграрних ринків в Україні

Формування агропродовольчих ринків в Україні, співвідношення попиту та пропозиції основних видів продукції. Проблеми продовольчої безпеки в Україні. Еволюція підходів щодо регулювання агропродовольчих ринків. Основні інструменти державного регулювання ринку зерна: інтервенційні закупівлі зерна, заставні закупівлі зерна. Оцінка економічних наслідків застосування окремих інструментів регулювання внутрішнього ринку зерна з точки зору прикладної економічної науки про добробут (welfare economics): вплив на добробут виробників,

споживачів, державний бюджет та суспільство загалом. Державне регулювання ринку цукру. Державне регулювання інших ринків продукції рослинництва. Особливості державної підтримки виробників продукції тваринництва в Україні. Розвиток державної політики щодо матеріальнотехнічного забезпечення сільськогосподарського виробництва в Україні. Формування інфраструктури аграрного ринку в Україні. Значення зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією та продовольством для економіки України, тенденції розвитку експортно-імпоротної діяльності щодо продукції АПК. Порівняльні переваги українського аграрного сектору на світовому агропродовольчому ринку, міжнародна конкурентоспроможність окремих агропродовольчих товарів. Державне регулювання експортно-імпоротної діяльності в АПК України. Оцінка рівня державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні. Потенційні наслідки вступу України до СОТ для вітчизняного аграрного сектору. Можливості державної підтримки сільськогосподарського виробництва в рамках СОТ.